

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2024-11-01
Stockholm

Mål nr
M 15117-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-11-06 i mål nr M 3608-23, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. P.A.

2. M.J.

Ombud för 1 och 2: E.A.

Motpart

1. Bygg- och miljönämnden i Norrtälje kommun
Box 808
761 28 Norrtälje

2. C.S.

Ombud: K.P.

SAKEN

Tillsyn avseende hästhållning på fastigheten X i Norrtälje kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avvisar C.S.s yrkande att hästhållningen på fastigheten X i Norrtälje kommun ska förbjudas.
  2. Med ändring av punkten 1 i mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen punkten 1 i Bygg- och miljönämnden i Norrtälje kommuns beslut den 21 december 2022, dnr 2022-1779.
-

Dok.Id 2128177

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P.A. och M.J. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra föreläggandet på så sätt att hästhage 10 får vara kvar alternativt att hagarna 10 och 11 sammanläggs till en hage med ökat avstånd till tomtgräns.

Bygg- och miljönämnden i Norrtälje kommun har vidhållit att punkten 1 ska utformas i enlighet med nämndens föreläggande.

C.S. har motsatt sig klagandenas yrkande och har för egen del yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska i första hand förbjuda hästhållning på skifte 1 inom fastigheten X och i andra hand besluta att avståndet mellan fastigheten Z och hagarna ska uppgå till minst 20 meter.

UTVECKNING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

P.A. och M.J. har anfört bl.a. följande. Enligt Jordbruksverket ska hästar ges möjlighet till fysisk kontakt med andra hästar varje dag, antingen genom att gå i samma hage eller i hagar lokaliserade bredvid varandra. Om endast hage 12 får vara kvar kommer detta inte att vara möjligt eftersom den är för liten för att inhysa två hästar. Längs med hage 10 finns ett buskage i gränsen mot fastigheten Z.

Bygg- och miljönämnden i Norrtälje kommun har anfört bl.a. följande. Om nämndens föreläggande fastställs behålls hagarna 10, 11 och 12 men avståndet mellan hagarna och fastigheten Z utökas till minst tio meter, vilket minskar riskerna för olägenheter samtidigt som klagandenas synpunkter beaktas i större utsträckning.

C.S. har anfört bl.a. följande. Bristande mockning är ett återkommande problem. Det saknas skyddande vegetation eller naturliga barriärer som kan minska olägenheterna i sådan omfattning att avståndet mellan hagarna och bostadshuset kan anses godtagbart. Buskaget som klagandena nämner kan inte anses vara skyddande vegetation. Om hage 12 är för liten för hingsthållning och för att kunna bedriva

hästverksamhet enligt gällande föreskrifter så är det något som ska gå ut över verksamhetsutövaren. Hagarna nyttjas dock inte för hingsthållning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Eftersom C.S. inte har överklagat mark- och miljödomstolens dom kan hennes yrkande att helt förbjuda hästhållning inte prövas av Mark- och miljööverdomstolen. Yrkandet ska därför avvisas.

Det finns inga bestämmelser om skyddsavstånd till hästhållning utan en bedömning måste göras i det enskilda fallet, varvid hänsyn ska tas till bland annat verksamhetens storlek och lokala förhållanden. Viss omgivningspåverkan från djurhållning får accepteras på landsbygden.

I målet är fråga om hästhållning av mindre omfattning. Vidare bedrivs den på landsbygden. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljööverdomstolen att det skyddsavstånd som nämnden beslutat är tillräckligt i detta fall. Nämndens beslut ska därför fastställas i denna del.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Johan Svensson och Li Brismo, referent, samt tekniska rådet Torbjörn Johansson.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-11-06
meddelad i
Nacka

Mål nr M 3608-23

PARTER

Klagande

1. P.A.
2. M.J.

Ombud för 1 och 2: E.A.

3. C.S.

Ombud: K.P.

Motpart

Bygg- och miljönämnden i Norrtälje kommun
Box 808
761 28 Norrtälje

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut den 21 april 2023 i ärende nr
505-1647-2023, se [bilaga 1](#)

SAKEN

Hästhållning på fastigheten X skifte 1 i Norrtälje kommun

DOMSLUT

1. Med ändring av Länsstyrelsens i Stockholms läns beslut ändrar mark- och miljödomstolen Bygg- och miljönämnden i Norrtälje kommuns föreläggande om åtgärdskrav den 21 december 2022 (dnr 2022-1779) endast på så sätt att punkt 1 ska ha följande lydelse: *Ta bort de två hagarna närmast bostadshuset på Z, numrerade 10 och 11 i bilaga 2.*
  2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena i övrigt.
-

BAKGRUND

Efter klagomål från C.S. avseende hästhållning på fastigheterna X skifte 1, X skifte 2 och Y beslutade Bygg- och miljö-nämnden i Norrtälje kommun (nämnden) den 21 december 2022 att förelägga P.A. och M.J. i egenskap av fastighetsägare att vidta ett antal åtgärder på sina fastigheter. En av dessa, punkten 1 i föreläggandet, är att säkerställa att 10 meters avstånd uppnås mellan fastighetsgräns till Z och hästhagen på deras fastighet X skifte 1. Ärendet avslutades utan åtgärd i de delar som avsåg X skifte 2 samt transportväg över Y.

Beslutet överklagades av P.A., M.J. och C.S. till Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) som avslog överklagandena. P.A., M.J. och C.S. har nu överklagat länsstyrelsens beslut i den del som avser avståndet mellan fastighetsgränsen till Z och hästhagen på X skifte 1 till mark- och miljödomstolen. C.S. har även överklagat beslutet i den del som avser transportväg över Y.

YRKANDEN M.M.

M.J. och **P.A.** har, som det får förstås, yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva punkten 1 i föreläggandet om åtgärdskrav. Till stöd för sin talan har de anfört i huvudsak följande.

Beslutet om 10 meters avstånd mellan fastighetsgränsen till Z och häst-hagen på X skifte 1 är inte rimligt. Den aktuella hagen består av tre rasthagar som blir obrukbara om de ska minskas med tio meter. De har funnits på platsen sedan 2011 och utgör därmed inte någon nyetablering.

På begäran av domstolen har M.J. och P.A. kommit in med följande beskrivning av hästverksamheten. På gården finns totalt sex boxar. Sedan stallet byggdes 2004 har hästantalet varierat mellan två och sex. Hästantalet har aldrig överstigit sex då det inte finns fler boxar än så. Rasthagarna står på gräs och har använts mestadels under höst och vår i de fall det funnits hingstar på gården.

Under denna sommar har två hästar gått där totalt fem dagar mellan mitten på april till 11 september 2023. Detta för att beta ned gräset som annars blir väldigt högt. Då unghästar tas emot för utbildning och inridning bedrivs verksamheten mer under vår och höst, vanligtvis under september till november och från mars till maj.

C.S. har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva och ändra länsstyrelsens beslut avseende föreläggande om åtgärdskrav på X skifte 1, punkten 1, på så vis att fastighetsägarna i första hand förbjuds att bedriva hästverksamhet på fastigheten och, i andra hand, att de ska säkerställa att 20 meters avstånd uppnås mellan fastighetsgräns till hennes fastighet Z och hästhagen på deras fastighet. Hon yrkar även att det ska förbjudas att gå med och transportera hästar på vägen på Y där klagande har officialservitut med rätt att ta utfart till allmän väg.

Till stöd för sin talan har hon anfört i huvudsak följande.

När hon köpte sin fastighet 2007 bedrevs ingen hästhållning på någon av de intilliggande fastigheterna. Fastigheterna var avsedda för bostadsändamål och områdets karaktär var villaområde. 2014 taxerades en stallbyggnad på en intilliggande fastighet och sedan dess har hästhållningen skalats upp. De aktuella rasthagarna uppfördes under våren 2022. Hästhållningen utgör en väsentlig ändring av användningen av den aktuella fastigheten och utgör en nyetablering då ingen hästhållning tidigare bedrivits på platsen.

En medlem i hennes hushåll har sedan 2004 fastställd hästallergi och när hästhållningen utökades informerade hon fastighetsägarna och den ansvarige för hästverksamheten om detta. Hon informerade även om att hästverksamheten medför olägenhet på grund av lukt, ljud och flugor.

Kommunen och länsstyrelsen har fattat sina beslut på felaktig uppfattning om att hagarna inte brukas stadigvarande eller året om. Hagarna har nyttjats under hela vinterhalvåret vilket står i direkt motsats till vad som uppgetts om att hagarna

endast används två till tre månader under våren och hösten. Denna felaktiga uppfattning har dessutom tillmätts oskäligt stor betydelse. Det ska inte enbart tillmätas betydelse hur stadigvarande brukandet av hästhagarna är under året, utan även hur återkommande stadigvarande olägenheten är. Särskild hänsyn måste tas till att verksamheten vitsordats under våren och hösten då problemen med allergi på grund av pollen och hästarnas fällperioder generellt är som störst, vilket är allmänt känt. Att konstant vara utsatt för allergener bidrar till ett försämrat hälsotillstånd vilket till slut leder till allvarlig andnöd.

Så sent som den 25 september 2022 vistades minst 17 hästar totalt i närområdet. Med hänsyn till den omfattande och utökande uthyrningsverksamheten kan hästhållningen inte anses vara småskalig verksamhet. De uppgifter som lämnats in inkluderar inte hästar på lösdrift på arrenderad mark.

De aktuella hagarna har placerats på en liten villafastighet med direkt tomtgräns till hennes fastighet, enbart åtta meter från bostaden, trots vetskap om allergi i hushållet. Avståndet från hästarna till hennes fastighet, bostadshus och uteplats är så litet att det uppenbart utgör olägenhet i form av allergiska reaktioner med risk för människors hälsa samt besvär med lukt och flugor. Detta särskilt med hänsyn till att det varken finns någon naturlig eller uppförd barriär som hindrar vinden från att föra med sig allergener, lukt, ljud och ohyra. Den förhärskande vindriktningen har bedömts vara sydvästlig, men det kan inte anses utgöra en relevant omständighet när hästhållningen ligger i sådan omedelbar närhet till fastigheten. Närheten gör att lukt och allergen är i luften oavsett var vinden blåser. Vidare är hagen belägen ca 18 meter från hennes enskilda brunn som försörjer fastigheten med dricksvatten. Borrdjupet är endast 30 meter, vilket gör brunnen känsliga för kontamination.

På sommaren när hästverksamheten är som mest intensiv kan de inte nyttja sin tomt eller ens ha altandörren öppen eftersom hästarna befinner sig så nära inpå dem. De har ingen möjlighet att koppla av eller njuta av någon som helst form av rekreation på sin egen tomt, dels på grund av allergi, lukt och ljud, dels för att det olovligt och ständigt passerar folk som ska gå till bete med sina hästar på servitutsvägen.

Hästar transporteras ca 15 meter från hennes bostadshus när de ska till beteshagen en bit bort. Det är på denna väg, belägen på Y, som Z och X skifte 1 har rätt att nyttja ett fem meter brett område för utfart till allmän väg. Att hästarna och deras ryttare går på denna väg är en olägenhet i sig då det medför inte bara ett omfattande slitage på grusvägen, utan också inkräktar på hennes hemfridszon. Det finns alternativa sätt att transportera hästarna på W där ingen olägenhet för människors hälsa uppstår.

Länsstyrelsen hänvisar i sitt beslut till den intresseavvägning som ska göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken med motiveringen att hästhållningen blir oskäligt begränsad med ett skyddsavstånd på 20 meter från hästhagen till klagandes fastighet. Bedömningen kan inte uppfattas vara i linje med miljöbalkens bestämmelser, regeln ska dessutom tillämpas restriktivt. I detta fall rör det sig om en allvarlig hästallergi som hela tiden varit känd för fastighetsägarna och som konstaterat förvärrats avsevärt.

DOMSKÄL

Utgångspunkter för prövningen

En tillsynsmyndighet får i det enskilda fallet besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att miljöbalken samt föreskrifter, domar och andra beslut som meddelats med stöd av balken ska följas (se 26 kap. 9 § första stycket miljöbalken). Tillsynsmyndigheten får inte tillgripa en mer ingripande åtgärd än vad som behövs i det enskilda fallet (se 26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken).

Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa (se 2 kap. 3 § första stycket miljöbalken).

Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig (se 9 kap. 3 § miljöbalken). Det är de faktiska förhållandena vid de fastigheter som utsätts för störningen som ska bedömas. Bedömningen måste utgå från vad människor i allmänhet anser vara en olägenhet och kan inte enbart baseras på en enskild persons reaktion i det enskilda fallet (se prop. 1997/98:45, del 2, s. 109). Dock bör hänsyn tas till personer som är något känsligare än normalt, till exempel allergiker (se a. st.).

Försiktighetsmått gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid rimlighetsavvägningen ska särskild hänsyn tas till nyttan av försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. (Se 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken).

Några bestämmelser om skyddsavstånd mellan bostäder och hästverksamhet finns inte. Inte heller i rättspraxis har några generellt tillämpliga riktlinjer för skyddsavstånd slagits fast. Folkhälsomyndigheten rekommenderar ett skyddsavstånd på 200 meter mellan hästverksamheter som stall, hästhagar, paddock och bebyggelse (Folkhälsomyndigheten, Tillsynsvägledning hästhållning). Avståndet ska ses som utgångspunkt för vidare utredning i varje enskilt fall, vid planärenden eller nyproduktion av bebyggelse eller nyetablering av hästverksamheter samt vid klagomålsärenden.

Mark- och miljööverdomstolen har i MÖD 2006:32 angett vilka omständigheter som är av betydelse vid bedömningen av om hästhållning ska få bedrivas på en fastighet. Det är inte bara avståndet mellan den ifrågasatta hästhållningen och bebyggelse som är av betydelse utan även verksamhetens storlek och lokala förhållanden som exempelvis topografi, förhärskande vindriktning och bebyggelsestruktur. Vid bedömningen bör hänsyn även tas till om djurhållningen ska bedrivas inom eller utanför detaljplanelagt område.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen är såsom överprövande instans bunden till nämndens och länsstyrelsens beslut och de ändringsyrkanden som framställts. Prövningen omfattar således nämndens och länsstyrelsens beslut om föreläggande om åtgärdskrav dels avseende X skifte 1, dvs. att säkerställa att 10 meters avstånd uppnås mellan fastighetsgräns till Z och hästhage 10, 11 och 12 på X skifte 1, dels beslutet att lämna ärendet utan åtgärd i de delar som avser transport på Y.

I handlingarna i ärendet finns läkarintyg som visar att en medlem i hushållet på Z är allergisk mot hästar. Mark- och miljödomstolen anser, liksom länsstyrelsen, att det inte finns skäl att ifrågasätta denna omständighet.

Utifrån det underlag som finns i målet bedömer domstolen att de aktuella fastigheterna är belägna inom ett område som får bedömas vara av lantlig karaktär. De av C.S. anförda störningarna i form av lukt, ljud och flugor är sådana olägenheter som vanligen får tålas i en lantlig miljö av nu aktuellt slag.

Vad gäller frågan om olägenhet från transport av hästar på vägen på Y konstaterar domstolen att avståndet mellan C.S.s hus och vägen är cirka 15 meter. Mark- och miljödomstolen instämmer i länsstyrelsens bedömning att nämnden, med hänvisning till de skäl som har angetts i nämndens beslut, har haft fog för att avsluta ärendet i den del som avser transport utan någon ytterligare åtgärd. Antalet hästar som transporteras på vägen är begränsade och transportererna bedöms inte vara så vanligt förekommande att trafiken innebär en olägenhet för människors hälsa enligt miljöbalkens mening. C.S.s yrkande om att transport på vägen ska förbjudas ska därmed avslås.

Mark- och miljödomstolen anser att det, med hänsyn till verksamhetens art, framstår som rimligt att använda de aktuella hagarna för hingsthållning under vissa tider på året. Domstolen bedömer dock att de två hagar som ligger närmast C.S.s bostadshus, hage nummer 10 och 11, ligger för nära huset med hänsyn till

riskerna för spridning av allergener. Det finns ingen skyddande vegetation eller naturliga barriärer i form av åsar eller kullar som kan minska olägenheter i sådan omfattning att avståndet mellan hagarna och C.S.s bostadshus ändå kan anses vara godtagbart. Mot denna bakgrund bedömer mark- och miljödomstolen att hästhållningen i hagarna 10 och 11 får anses utgöra en sådan betydande olägenhet som avses i 9 kap. 3 § miljöbalken att hagarna inte kan tillåtas stå kvar.

På begäran av domstolen har P.A. och M.J. lämnat in en redovisning av bl.a. hur de aktuella hagarna används. Av redovisningen framgår att rasthagarna använts mestadels under höst och vår i de fall det funnits hingstar på gården. Domstolen finner inte skäl att ifrågasätta dessa uppgifter och bedömer med beaktande av dessa att användningen av hage 12 inte kan anses utgöra en betydande olägenhet enligt miljöbalken. Frågan om eventuella, framtida olägenheter till följd av exempelvis utökad användning av hage 12 får hanteras genom tillsyn enligt miljöbalken.

Enligt 26 kap. 9 § miljöbalken får en tillsynsmyndighet inte besluta om förelägganden och förbud med mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet. Mark- och miljödomstolen bedömer att ett förbud mot hästhållning på hagarna 10 och 11, med hänsyn till bestämmelsen och vid tillämpning av den rimlighetsbedömning som ska göras, inte är för ingripande. Eftersom åtgärden skapar ett längre skyddsavstånd till C.S.s bostadshus samtidigt som en hage fortfarande kan användas för exempelvis hingsthållning kan åtgärden inte anses vara alltför ingripande.

Sammantaget anser alltså mark- och miljödomstolen att hästhållning inte kan tillåtas på hagarna 10 och 11 men däremot kan tillåtas på hage 12. Överklagandet ska därför delvis bifallas med de ändringar som framgår av domslutet.

Överklagandena i övrigt avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 3 (MMD-02)

Överklagande senast den 27 november 2023.

Christoffer Sheats

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Christoffer Sheats, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand. Föredragande har varit tingsnotarien Molly Trygg.